

Uddeler og købmand i Nødager og Feldballe

Bertel Clausen
Feldballe

Hanne og jeg kom til Nødager som uddelerpar i 1979. I 1984 kom vi til Feldballe Brugsforening, hvor vi var til 1991. Derefter var jeg selvstændig købmand i en halv snes år. Fra 2001 kørte jeg bus. Jeg gik på efterløn da jeg fyldte 60 for fire år siden og nyder nu tilværelsen her på Nyvej i Feldballe sammen med Hanne og Topper, vores hund.

Jeg er født i 1947 i Børglum i Nordvestjylland, hvor min far var fodermester. Jeg blev udlært i Klim Brugsforening i Thy. Efter forskellige jobs, bl.a. på Sjælland, kom jeg til Kvickly i Odder som kontorleder. Her traf jeg Hanne, der var vores bankforbindelse – hun var kasserer i Andelsbanken i Odder. Vi kom til at snakke om mere end tal, det kan jo ske.

I 1972 25 år gammel fik jeg stilling som uddeler i Vester Tørslev ved Mariager. Hanne flyttede med, og vi blev gift i januar 1973. Dengang lå det i luften, at man ansatte et ”uddelerpar” og ikke bare en uddeler. Så jeg informerede om vores gifteplaner under ansættelsessamtalen. Det var sikkert ingen skade til.

Nødager Brugsforening

I 1979 blev jeg uddeler i Nødager Brugsforening. Brugsen her var i stagnation, og kun en større kampagne fra lokalsamfundet, der en kort tid gjorde brugsen landskendt, havde reddet den fra nedlæggelse nogle få år forinden. Formand var fra 1975 gdr. Svend Åge Svendsen. Der var i alt 128 medlemmer.

Uddeler siden 1966 havde været Børge Pedersen, men sidst i 1978 meddelte han, at han havde fået stilling i en større brugs i Resen ved Struer. Jeg tiltrådte så fra 1. februar 1979.

Jeg fik allerede det første år lagt nyt gulv, malet og nyindrettet hele butikken, og det betød hurtigt en øget omsætning. Mit første årsregnskab 1979-80 viste en omsætningsstigning på 19%, men heraf stod prisstigninger dog for de 10. Det samlede salg var på 2,4 mill. kr. mod 1,9 året før – butiksvare stod for de to tredjedele af omsætningen, grovvarer for den sidste tredjedel.

Vi havde fem gode år i Nødager. Der var stor opbakning til Brugsen. Halvdelen af medlemmerne mødte op til generalforsamlingerne, hvor der efter generalforsamlingen var kaffebord og gavespil.

Både Hanne og jeg blandede os i det lokale foreningsliv. Jeg kom med i bestyrelsen af KPI, Kolind-Pederstrup Idrætsforening, og jeg var også opstillet til kommunevalget for Borgerlisten Kolind-Nødager – selv om jeg har været medlem af Venstre siden 1972. Jeg havde også været opstillet til kommunevalget i Mariager i sin tid, men det var for Venstre.

Pudsigt nok var Hanne opstillet for Venstre ved samme valg i Midtdjurs i november 1981, hvor jeg opstillede for Borgerlisten. Det holdt ægteskabet fint til. Det var Knud W. Knudsen fra Nødager og Inger Bloch fra Kolind, der tegnede Borgerlisten, og det var nogen af mine kunder, der fik mig overtalt til at opstille for den. Hverken Hanne eller jeg blev dog valgt ind.

Vore afløsere som uddelerpar i Nødager blev Helle Christensen og Mogens Rasmussen. Mogens var 33 år gammel og kom fra en stilling i Brugsen i Rosenhøj i Viby. Brugsen i Nødager ophørte omkring 1987-88.

Feldballe Brugsforening

Brugsen i Feldballe var en gammel, hæderkronet forening. Den var oprettet i 1915. Lis og Bent Rasmussen havde været uddelerpar i mere end en menneskealder, fra 1941 til 1979, og efter dem var Ivar Simonsen kommet til. Under ham blev butikken kraftigt udvidet, idet uddelerboligen blev inddraget til butik, facaden mod Ebeltoftvej blev blændet af og indgangen lagt ud mod Kejlstrupvej. Den tidligere uddelerhave blev omdannet til parkeringsplads.

Men dermed forbyggede man sig. Butikken kunne slet ikke bære de store udgifter til ombygningen. Brugsen måtte bare to år senere, i 1984, kaste håndklædet i ringen. Der var umiddelbart to løsninger: enten at dreje nøglen eller at sælge til FDB – det sidste var allerede sket for Brugsen i Rønne efter et stort nybyggeri i 1976.

Undervejs blev der dog fundet frem til en tredje og mere tiltalende mulighed: nemlig en fusion med Brugsen i Kolind, der dengang var Djurslands største.

Det var undervejs i forhandlingerne om fusionen, at jeg blev spurgt, om jeg kunne tænke mig at blive uddeler i Feldballe. Pudsigt nok var det uddeleren i Ryomgaard, der ringede og spurgte, men han var tydeligt nok ”sendt i byen” af uddeler Egon Pedersen i Kolind (uddeler 1970-1994), der kendte mig fra Nødager, men som åbenbart ikke ønskede at spørge selv. Jeg tror, at det ikke mindst var fordi både Hanne og jeg havde engageret os så kraftigt i lokalsamfundet i Nødager, at Pedersen mente, at vi var de rette til jobbet i Feldballe. I hvert fald fik vi at vide, at man forventede, at vi engagerede os i det lokale liv også i Feldballe.

Fusionen med Kolind blev besluttet på en generalforsamling i Taastrup forsamlingshus i marts 1984 med 89 stemmer mod 10. Fra den gamle bestyrelse genvalgtes Ivan Cedervall, Malthe Kjeldsen, Gudrun Knudsen og Gert Winther. Nyvalgte blev Per Nielsen, Søren Thomsen og Holger Degn. Ny formand for bestyrelsen blev Malthe Kjeldsen, der afløste Ivan Cedervall.

Feldballe og Kolind

Jeg sagde først nej til jobbet i Feldballe, for jeg ønskede ikke at være uddeler, hvis alle beslutninger skulle træffes i Kolind. Men så fik jeg sikkerhed for, at jeg ville få fuld selvbestemmelsesret i Feldballe. Så slog vi til. Feldballe var trods alt en større brugsforening end Nødager og med en gunstig beliggenhed ved Ebeltoft-landevejen, hvor færgetrafikken til og fra Ebeltoft-Odden færgerne betød en del.

Det med selvbestemmelsen viste sig at holde stik. Vi var godt nok en filial af Brugsen i Kolind, men vi kørte vores eget regnskab, og Pedersen blandede sig ikke i min gøren og laden. Han kom engang imellem, og vi fik en god snak om problemer og muligheder. Pedersen var knagende dygtig, og jeg kunne få mange gode ideer fra ham – men jeg var helt selv herre over, hvilke ideer jeg ville bruge, og hvilke ikke.

Bestyrelsesmæssigt var det organiseret sådan, at der var en hovedbestyrelse for begge brugser, og en afdelingsbestyrelse for Feldballe Brugs. Malthe Kjeldsen fik som formand for Feldballe-bestyrelsen en plads i hovedbestyrelsen. Beslutningerne blev truffet i hovedbestyrelsen, så hvis der skulle blive uenighed, var der ingen tvivl om, hvem der havde bukserne på.

Malthe var en både dygtig og behagelig formand, og vi kom rigtig godt ud af det sammen. Han bakkede altid mig som uddeler op, og han var god til at tale Feldballes sag i hovedbestyrelsen.

Kolind havde på generalforsamlingen stillet i udsigt, at man kunne holde de samme priser i Feldballe som i Kolind, men det viste sig hurtigt urealistisk. Vores brugs var jo langt mindre end den i Kolind. Bestyrelsen i Kolind havde nok også urealistiske forestillinger om overskuddet i Feldballe på sigt.

Men der var klare fordele ved sammenlægningen af de to brugser. Vi havde fælles vareindkøb, så vi i Feldballe kunne drage fordel af Kolinds storindkøb. Den store brugs i Kolind var også en god sparringspartner. Vi kunne have et bredere varesortiment end vores størrelse berettigede til, f.eks. med kød, og vi kunne have en non-food afdeling med varer, som vi havde i kommission fra Kolind. Annoncemæssigt kørte vi derimod helt selvstændigt, så vi kunne tilpasse os den lokale situation.

Personale og kunder

Samme dag som jeg begyndte, begyndte en lærling, Helle, som var ansat i forvejen. Derudover var der to deltidsansatte damer, Dorthe og Laila, og Hanne hjalp også til deltids i starten.

Man skal lige tænke på, at vi havde både postekspedition, der var oprettet i 1980, apotekudsalg og tips og lotto. Så der var rigtig travlt i spidsbelastningsperioderne.

Postekspeditionen og apotekudsalget havde dog kun åben fra kl. 15 til 17, lørdag fra kl. 9 til 11.

Butikken profiterede meget af beliggenheden ved Ebeltoftvejen. En tredjedel af salget kom fra pendlere, der kom forbi. Desuden havde vi meget salg til dem, der boede på denne side af Ebeltoft, faktisk helt ind til byen, i sommerperioden, fordi det ikke var til at være i Ebeltoft for turister og prisniveauet blev for højt. Og så var der færgetrækkene til og fra Ebeltoft-Odden færgerne, der gav en del "impuls-handel". En overgang havde vi et skilt vendt mod dem, der kørte mod Ebeltoft, med teksten: "Sidste butik inden Ebeltoft", mens teksten på den anden side til dem, der kørte mod Århus, lød "Sidste butik inden grænsen". Hvilket faktisk var rigtigt, hvis vi holder os til den direkte vej med motortrafikvej og motorvej.

I en periode havde vi årligt "forårsmarked" over to dage i Taastrup forsamlingshus. Her ville vi vise, både "hvad vi har, og hvad vi kan". Det var velbesøgt og med til at øge omsætningen.

Jeg mødte og åbnede butikken kl. 7.30, og personalet begyndte at komme en halv time senere. Det gav et problem i starten, for vi solgte også farvet benzin – den afgiftsfrie benzin, som f.eks. skovarbejderne kunne købe til deres motorsave, og der var jo mange skovarbejdere i vores område. Men benzinen stod i en tønne i det lille skur bag butikken, og skovarbejderne kom tidligt, så jeg var nødt til at forlade butikken for at hente benzinen, og det gik jo ikke. Regnskabet var også utroligt nøje og indviklet. Så vi afhændede hele olie- og benzinsalget til olieselskabet "Danmark", det senere OK. Så måtte skovarbejderne i stedet købe i hele standarddunke.

Brugsen var mere end en butik, det var også en slags "samtalestation". Folk kom og fik en snak, og da jeg kom i byrådet, skulle de måske lige have diskuteret et par politiske emner. Jeg husker også en ældre mand, der ikke kunne læse, så jeg skulle læse alle breve, han fik. Han havde godt nok haft hjemmehjælpen til det først, men for en sikkerheds skyld skulle jeg også helst læse brevene, så han var helt sikker på indholdet. Vi fik meget at vide, som ikke skulle videre, så det var noget af en tillidssag.

Jeg husker engang, hvor en radioudsendelse med titlen "Koks i komakassen" var meget populær. En morgen blev den sendt direkte fra Feldballe. De var også omkring mig i butikken tidligt om morgenen og spurgte, hvorfor jeg var på færde så tidligt, og så kom jeg til at sige: "Vi vil det hele, og vi kan det hele!" Det faldt åbenbart i lytternes smag, for de næste dage kom der en masse nye kunder forbi for ved selvsyn at se den uddeler, der ville og kunne det hele.

Udviklingen

Jeg fordoblede omsætningen de første tre år. Det lod sig især gøre på grund af samarbejdet med Kolind, der gav mulighed både for et større varesortiment og flere tilbud. Vi lod også straks butikken renovere, bl.a. med en udvidet frugt- og grønt-afdeling og bredere gange mellem hylderne.

Etableringen af motortrafikvejen omkring Rønde i oktober 1987 betød straks øget omsætning hos os. Til gengæld betød lukningen af Mødrehjælpens institution "Felagi" på Lufthavnsvej lidt senere, at vi mistede vores største kunde.

Omsætningen nåede sidst i 1980'erne op på omkring 8 mill. kr. Antallet af medlemmer steg i løbet af 1980'erne til omkring 275 medlemmer, d.v.s. godt en fordobling.

Omkring 1990 stod det klart, at den hidtil stejle fremgangskurve var ved at flade ud. Især gjorde de mange discountbutikker, der opstod i omegnen, bl.a. Fakta i Rønde, det vanskeligt for os at konkurrere. Da FDB lancerede de nye "Super Brugser" i 1991 var vi ikke store nok til at komme med, men til gengæld fik Brugsen i Kolind status af Super Brugs. Rundt i landet gjorde flere brugser oprør over FDB's behandling af de små brugser, med øgede leveringsomkostninger og koncernbidrag, men det sluttede vi os ikke til, måske også fordi samarbejdet med Kolind Brugs stillede os i en lidt anden situation. Vi forsøgte os i stedet med en vis succes med et annoncesamarbejde med 6 andre små brugser i området: Helgenæs, Tved, Vrinners, Thorsager, Mørke og Termestrup, og bestyrelsen bestilte en analyse af vores situation og forslag til styrkelse af driften, så man var klar over, at vi stod over for en stor udfordring i de følgende år.

Vi gennemgik igen en større renovering og modernisering i 1988. Jeg var klar over, at det var nødvendigt at ændre opstilling og udseende ca. hver femte år. Dels for at holde trit med tiden, men også for at signalere, at der sker noget. Den regel holdt jeg mig også til senere som købmand.

Vi lukkede butikken kl. 17.30 på normale dage, men kl. 20 om fredagen og kl. 14 om lørdagen. Der var ikke noget, der hed søndagsåbent, da jeg kom, for det var kun lovligt i turistområder som f.eks. Ebeltoft. Da loven blev ændret efter ganske få år, var vi nødt til at udnytte muligheden, men det var med til at få mig til at holde til sidst, for selv om jeg ikke behøvede at være i butikken hver lørdag og søndag, så var jeg nødt til det på de dage, hvor det var muligt, for at holde lønudgifterne nede. Selv om vi kun holdt åbent lørdag til kl. 15 og søndag formiddag fra kl. 8 til 12, var det alligevel hårdt. Vi holdt kun lukket tre dage om året: juleaftensdag, første juledag og nytårsdag.

Købmand

Da jeg havde været uddeler i 5-6 år var vi ved at have nået den omsætning, der kunne nås i en butik af vores størrelse. Jeg syntes ikke, der var forståelse for det i hovedbestyrelsen. Jeg blev træt af de urealistiske forventninger, som jeg syntes folkene fra Kolind havde. Jeg havde stadigvæk stor opbakning fra den lokale formand Malthe Kjeldsen og afdelingsbestyrelsen, men det var jo hovedbestyrelsen og Kolindfolkene, der bestemte.

Derfor besluttede jeg at søge andre græsgange, hvis tingene ikke ændrede sig, og det sagde jeg loyalt til bestyrelsen. Det førte så til diskussionen om Brugsen skulle lukke eller evt. fortsætte som købmandsbutik. Jeg blev spurgt, om jeg kunne tænke mig at købe butikken og køre den videre som selvstændig købmand.

Det tyggede Hanne og jeg en del på, men enden på vore overvejelser blev, at det ville vi. Sidst i august 1991 blev jeg derefter købmand.

Det skete i god forståelse med brugsforeningen i Kolind, og en del af vores gamle samarbejde fortsatte. Først og fremmest blev jeg ved med at få kødvarer fra Kolind, også efter at Egon Pedersen var gået af som uddeler derovre i 1994 og Jørn Schmidt havde taget over.

Jeg tilsluttede mig fra starten FOCUS-kæden, en Hobro-baseret kæde, der passede til vores størrelse. Jeg ville egentlig helst have været helt uafhængig, men det holdt jo ikke i virkelighedens verden.

Da FOCUS fusionerede med HOKI, blev vi fritstillet, om vi ville gå med over i denne kæde. Så benyttede vi lejligheden til at skifte til SPAR, som jeg af en eller anden grund altid har haft et godt øje til. Det blev også en rigtig god løsning. I øvrigt er SPAR i dag den eneste grossist og har overtaget de andre.

Straks jeg havde overtaget butikken, byggede vi om. Først en mindre renovering. Senere, i 1998, en tilbundsgående ændring, der stort set kun lod kasseapparatet og fryse-kølediskene blive på samme sted. Samtidig ragede vi vores garage bagude ned og byggede et nyt lager på stedet. Både fordi vi manglede lagerplads, og fordi der blev stjålet for mange flasker fra den gamle garage. Samtidig skete en ny omstilling.

Vi overholdt dermed også den gyldne regel om omstilling og modernisering hvert femte år. Der er meget psykologi i det – kunderne, og for den sags skyld også vi selv, skal føle, at der sker noget. Men omstilling eller ej, så var det svært som lille butik at få plads til alle de nyheder, der kom på markedet, og samtidig beholde de gamle varenumre. Men det er en øvelse, man ikke kommer udenom.

Kunderne kunne ikke mærke det helt store ved overgangen fra Brugs til købmand. Det var jo den samme butik og det samme personale. Jeg mærkede stor lokal opbakning, fordi folk oplevede, at overgangen til købmandsbutik havde reddet den lokale butiks eksistens.

Udviklingen

Tilværelsen som købmand var ikke nemmere, men sjovere. Jeg havde nu kun mig selv og banken at stå til regnskab for, og jeg kunne træffe alle beslutninger selv.

Nye leverandører betød måske nok, at nogle varer blev dyrere, men til gengæld blev andre billigere. Et stort aktiv blev frugt- og grøntafdelingen, hvor den nye leverandør betød en meget mærkbar forskel.

Det var fortsat Kolind Brugsforening, der ejede bygningerne, som jeg så lejede. Jeg fik også fortsat leveret ferskvarer til kødafdelingen fra Kolind.

Ved overgangen til købmand måtte jeg afskedige en deltidsansat, men beholdt en fuldtidsansat og en deltidsansat. Det kunne kun betyde, at jeg selv måtte til at løbe lidt stærkere – eller at Hanne måtte give et nap med ind imellem.

Ophør

I 2001 havde vi fået vores første barnebarn. Familien boede i København, så det var vanskeligt at forene besøgene derovre med butikslivet.

Det fik os til at tage vores tilværelse op til overvejelse. Jeg besluttede allerede i foråret 2001 ikke at genopstille til kommunalvalget til efteråret. Og da muligheden for at blive ansat som buschauffør hos Erling Secher og Wulffs Busser / Arriva bød sig, slog jeg til. Butikken blev solgt til den nuværende ejer, Jens Karl Andersen, som i forvejen havde butik i Knebel. Min hidtidige souschef Gitte Rasmussen blev daglig bestyrer af butikken i Feldballe, med Lis Hansen og Pia Christensen som medhjælp.

Det var også noget med arbejdstider, der fik mig til at holde op som buschauffør for fire år siden. Da var Arriva blevet solgt til det franske selskab Veolia, og for at sige det rent ud, så havde de ikke styr på noget som helst. Det endte da også med, at de efter ganske få måneder helt forlod det danske marked og overlod deres ruter her til Arriva igen.

Men forinden havde jeg sagt stop. Jeg var fyldt 60 og kunne gå på efterløn. Hvis ikke Veolia var kommet ind i billedet, var jeg nok blevet ved et par år endnu. Men jeg har ikke et øjeblik

fortrukt, at jeg holdt op, for jeg nyder tilværelsen som efterløkker – også selv om Hanne stadigvæk var på arbejdsmarkedet og tog turen til Nordea i Viby et par år mere – men nu er vi begge efterløkkere.

Foreningsliv og politik

Jeg havde ikke været uddeler i mere end et par måneder, før jeg blev valgt ind i den lokale idrætsforening TGF's bestyrelse. Idrætsforeningen betyder meget i sådan et lokalområde, og jeg engagerede mig meget i arbejdet, ikke mindst de årlige sportsfester, der reelt er en slags sommerfest for hele byen og området. Jeg har trukket mig ud af det de seneste par år, men har dog sagt ja til at være med til at arrangere gedefodbold-turneringen, også i år.

Formand for TGF i begyndelsen af 1980'erne var Egon Degn, men da han blev valgt ind i byrådet i 1985, overtog jeg formandsposten. Og så gik det hverken værre eller bedre, end at jeg selv kom i byrådet efter valget i november 1993, hvor Egon til gengæld ikke opstillede. Så byttede vi naturligvis tilbage igen, og Egon blev igen formand for TGF.

Jeg har også været meget engageret i arbejdet omkring Feldballehallen og var formand for den i nogle år. Den oprindelige plan gik på at bygge en halv hal a la den, de havde i Thorsager, der hvor børnehaven senere kom til at ligge. Her havde TGF efter nogle år som lejer købt den gamle lærerbolig af kommunen i 1992. Bygningen blev brugt som klubhus.

Men da kommunen for det første ikke ville støtte halplanerne, og for det andet fik brug for klubhuset til børnehaven, lavede vi et mageskifte, så vi fik inspektørboligen på Ebeltoftvej 58 og kommunen fik klubhuset, som så blev til børnehaven.

Senere opstod planerne om en ”grøn hal”, som der dog ikke kunne skaffes politisk flertal for. Derimod førte debatten om den til flertal for en hal i tilknytning til skolen. Den stod færdig i 2004.

Lige nu arbejder vi for at få lov til at overtage hallen fra kommunen. TGF har fra gammel tid haft brugsret til café og mødelokale, men efter at friskolen blev dannet i 2010 og hallen udskilt fra skolen har det vist sig svært at opretholde den gamle orden. Det har at gøre med den nye storkommunes harmonisering af brugsvilkårene for idrætshallerne.

Jeg blev også hurtigt formand for Antenneforeningen, og er det i øvrigt den dag i dag. Foreningen blev dannet i 1988, da TV2 opstod og det blev muligt at vælge mellem flere kanaler. Kommunen ejede dengang antennemasten og ledningsnettet, men solgte det til den nyoprettede antenneforening. Kommunen var også behjælpelig ved at indføre tilslutningspligt for nye boligområder. Jeg mener, vi stadigvæk er konkurrencedygtige. Man kan vælge mellem tre pakker, og medlemmerne bestemmer selv indholdet. En pakke indeholder alle de gratis kanaler, en anden et mindre udvalg, og en tredje alle de dyre, især sportskanalerne.

I en periode var jeg formand for Røndeegnens Turistforening. Jeg ophørte, da jeg ikke mere havde købmandsbutikken.

Jeg opstillede første gang til byrådet i 1993 for Venstre, og blev valgt ind. Jeg sad i byrådet i to perioder, altså i alt otte år, og det var spændende og lærerige år.

Det var selvfølgelig tidsmæssigt noget af en udfordring at få byrådsarbejdet til at passe sammen med butikken, men lysten driver som bekendt værket. Til gengæld synes jeg ikke, der var problemer i forhold til kunderne. De ville gerne snakke politik i et hjørne af butikken, når der var ro og tid til det, men de respekterede også, at vi ikke kunne snakke politik, når jeg sad ved kassen.

Jeg har da givetvis mistet et par kunder ved at være politisk engageret, men jeg er overbevist om, at jeg har fået lige så mange nye. Så omsætningsmæssigt tror jeg ikke, det har betydet noget. Det har vel også at gøre med, hvordan man agerer som politiker. Jeg har aldrig været konfrontationssøgende, men altid været optaget af at snakke roligt om tingene og forsøge at finde

fælles løsninger, hvor det var muligt. Enig om alt kan vi aldrig blive, og skal heller ikke være det, men vi kan da nå frem til at respektere hinandens meninger og respektere de afgørelser, der træffes på demokratisk vis.

Det seneste par år har jeg været med til at oprette et distriktsråd for det gamle Feldballe skoledistrikt. Det er et stort område at arbejde for, så det er ikke helt let. Men det er helt klart vejen frem, hvis man vil skaffe sig lokal indflydelse i den nye storkommune.